Punainen Risti
Röda Korset

LAUSUNTO

26.11.2018

Eduskunnan hallintovaliokunta

Suomen Punaisen Ristin lausunto

Asia: HE 164/2018 vp hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain, Pelastusopistosta annetun lain sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain muuttamisesta

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain, Pelastusopistosta annetun lain sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain muuttamisesta.

Suomen Punainen Risti kiittää siitä, että järjestömme valmiuden ja varautumisen näkökulma on yritetty huomioida hallituksen esitykseen sisäministeriön työryhmämietintöön kesäkuussa 2018 antamamme lausunnon pohjalta.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Suomen Punaisen Ristin tehtävänä on tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Suomen Punainen Risti on osa kansainvälistä Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikettä (Liike), joka toimii kaikkialla maailmassa, avustaen luonnonkatastrofien ja konfliktien keskellä eläviä ihmisiä seitsemän perusperiaatteensa mukaisesti.

Yleistä

Suomen Punainen Risti pitää myönteisenä, että Suomella on rekrytointivalmius kansainvälisiin siviilikriisinhallintatehtäviin. Siviilikriisinhallintatehtäviin hakeutuvat henkilöt saattavat olla myös Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen henkilöreservin jäseniä tai työntekijöitä. Suomen Punainen Risti näkeekin tärkeänä, että osaavien ihmisten taitoja pystytään hyödyntämään, kouluttautumista tuetaan sekä ammatillista taitoa kartutetaan. Suomen Punainen Risti näkee myönteisenä, että henkilöt voivat kartuttaa osaamistaan sekä siviilikriisinhallinnan että humanitaarisen avun tehtävissä.

Konfliktialueilla on lukuisia eri toimijoita, sotilaita, rauhanturvaajia, avustustyöntekijöitä ja siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita. Kaikilla toimijoilla on oma tehtävänsä ja omat toimintaperiaatteensa. Punaisen Ristin erityisenä tehtävänä on humanitaarisen oikeuden, sodan oikeussääntöjen edistäminen ja siihen kytkey-

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin (020) 701 2000 Faksi (020) 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon (020) 701 2000 Telefax (020) 701 2310

www.redcross.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.

tyvä siviilien ja muiden taisteluihin osallistumattomien suojelu. Humanitaarisen työn ytimessä on varmistaa, että apu kaikkein heikoimmassa asemassa oleville ihmisille voidaan toimittaa perille. Tämä edellyttää pääsyä avun tarvitsijoiden luokse, mikä puolestaan edellyttää vahvaa luottamusta avun puolueettomuuteen ja riippumattomuuteen kaikkien konfliktin osapuolten taholta. Konfliktitilanteissa pääsy vaikeille alueille on mahdollista ainoastaan, mikäli kaikki selkkauksen osapuolet hyväksyvät ja mieltävät humanitaariset toimijat puolueettomiksi ja riippumattomiksi.

Koordinaatio on tärkeä osa kaikkea kansainvälistä kriisinhallintatyötä. Se edellyttää kaikille toimijoille selkeitä valtuutuksia ja niiden kunnioittamista. Kun mandaatit ja toimintatavat ovat kaikille selvät, on kaikkien toimijoiden mahdollista toimia oman osuutensa toteutumiseksi. Tämä velvollisuus on niin sotilaallisilla kuin humanitaarisilla toimijoilla.

Esityksessä nostetaan esille asioiden valmistelun yhteensovittaminen eri hallinnon aloilla sekä yhteistoiminta kansalaisjärjestöjen kanssa. Seuraavissa kommenteissa Suomen Punainen Risti haluaakin kiinnittää huomiota yhteensovittamiseen järjestön kotimaan valmiuden ja varautumisen näkökulmasta.

Laki siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain muuttamisesta
4 a § Kriisinhallintakeskus

Suomen Punainen Risti pitää myönteisenä, että siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan ja Pelastusopistosta annettuun lakiin ehdotetaan muutoksia, joilla nykyisin Pelastusopiston yksikkönä toimiva Kriisihallintakeskus siirrettäisiin hallinnollisesti sisäministeriön yhteyteen. Kansainvälinen pelastustoiminta ja siviilikriisinhallinta on hyvä erottaa toisistaan hallinnollisesti vastaten kansainvälisesti kehittynyttä työnjakoa ja sääntelyä.

Laki siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain muuttamisesta
7 § Virkavapaus, vapautus työstä ja työ- tai virkasuhteen jatkuminen

Esityksen kohdassa keskeiset ehdotukset sanotaan seuraavasti (s. 19-20): "Palvelussuhteessa olevan henkilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi muiltakin osin. Valtion palveluksessa olevan henkilön oikeus saada virkavapautta tai vapautusta työstä koskisi palvelussuhteen lisäksi Kriisinhallintakeskuksen järjestämää siviilikriisinhallinnan ja Pelastusopiston järjestämää kansainvälisen pelastustoiminnan peruskoulutusta, palvelussuhdetta edeltävää perehdytyskoulutusta ja sellaista kansainväliseen pelastustoimintaan liittyvää koulutusta tai harjoitusta, joka on sisäministeriön päätöksellä katsottu välttämättömäksi Suomen kansainvälisten sitoumusten edellyttämän valmiuden saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Mainitut koulutukset ja harjoitukset ovat sellaisia, joihin henkilön on lähtökohtaisesti osallistuttava, jotta hänet voidaan lähettää ulkomaille siviilikriisinhallinnan ja kansainvälisen pelastustoiminnan tehtäviin. Suomen siviilikriisinhallinnan ja kansainvälisen

pelastustoiminnan kannalta on tärkeää, että henkilöiden edellytyksiä osallistua laissa mainittuihin koulutuksiin ja harjoituksiin parannetaan. Velvoite myöntää virkavapautta tai vapautusta työstä laajennettaisiin koskemaan kuntia ja kuntayhtymiä. Laajennus on tarpeen etenkin kansainvälisen pelastustoiminnan toimintaedellytysten varmistamiseksi."

Siviilikriisinhallintatehtäviin hakeutuvat henkilöt saattavat olla myös Suomen Punaisen Ristin työntekijöitä ja/tai Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen henkilöreservin jäseniä, jotka voivat toimia kansainvälisissä tai kotimaan tehtävissä. Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen henkilöreservin jäsenet voivat olla valtion, kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa. Laajamittaisesti Punaisen Ristin kansainvälisen avustustoiminnan henkilöstö toimii kotimaassa erityisesti suuronnettomuuksissa, laajoissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Esimerkiksi vuonna 2015-16 yli sata kansainvälisen reservin jäsentä työskenteli turvapaikanhakijoiden vastaanotossa. Suomen Punainen Risti näkee, että työnantajan velvoitteet ehdotuksessa ovat haasteellisia. Humanitaarisen avustustoiminnan näkökulmasta tämä voi aiheuttaa ristiriitatilanteita Suomen Punaisen Ristin henkilökunnan käytössä, erityisesti resurssoinnin sekä valmiuden että varautumisen näkökulmasta.

Suomen Punaisella Ristillä on oikeus tehdä ns. VAP-varauksia. Uuden lakiehdotuksen myötä Suomen Punaisen Ristin asema poikkeusoloissa voi heikentyä, ellei se itse voi määritellä henkilöitä, joita varataan Punaisen Ristin Geneven sopimusten mukaisen, humanitaarisen toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi. Kansainvälisen henkilöreservin jäsenet voisivat luonnollisesti edelleen valita tehtävät itsenäisesti. Kotimaan valmiuden kannalta olisi hyvä tarkentaa, miten taataan Suomen Punaisen Ristin valmius varata omaa henkilökuntaa ja kansainvälisen henkilöreservin jäseniä.

Suomen Punainen Risti kiinnittää huomiota, että pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että työnantajan velvollisuus myöntää vapautusta työstä tai palkatonta virkavapautta koskisi valtion lisäksi kuntia ja kuntayhtymiä. Tällä hetkellä pelastustoimi on kuntien lakisääteistä yhteistoimintaa. Pelastustoimen järjestämisestä vastaavat jatkossa kuitenkin 18 maakuntaa.

Kristiina Kumpula
pääsihteeri

Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Tehtaankatu 1 a, PL 168, 00141 Helsinki
Puhelin (020) 701 2000 Faksi (020) 701 2310

Finlands Röda Kors, Centralbyrån
Fabriksgatan 1 a, PB 168, 00141 Helsingfors
Telefon (020) 701 2000 Telefax (020) 701 2310

www.redcross.fi

Suomen Punainen Risti kuuluu Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainväliseen liittoon.

Finlands Röda Kors hör till Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen.